

Nr 689

Av herr **Hansson** i Skegrie m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 67, angående stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61.

I propositionen nr 67 angående stödet åt lin- och hampberedningen under budgetåret 1960/61 har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit, att det statliga pristillägget skall sänkas från nuvarande högst 79 öre till högst 61 öre per kg för en till 1 325 ton begränsad stödberättigad kvantitet linfiber.

Till underlag för ifrågavarande proposition i vad denna angår stödet till spånadslinodlingen ligger en av statens jordbruksnämnd på Kungl. Maj:ts uppdrag företagen undersökning av Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning samt nämndens därav föranledda förslag till fortsatt stöd åt nämnda odling. Jordbruksnämnden har därvid konstaterat, att sedan de av 1959 års riksdag beslutade saneringsåtgärderna vidtagits har linodlareföreningens ekonomi stabiliserats så, att nämnden anser att föreningen bör ha goda möjligheter att under 1960 fortsätta sin verksamhet med tillhjälp av ett statsstöd inom ramen för 1956 års principbeslut angående det fortsatta stödet åt lin- och hampodlingen, innebärande för närvarande att stöd utgår för linfiber med högst 79 öre per kg för en kvantitet av 1 325 ton.

I stället har i föreliggande proposition föreslagits en sänkning av stödet till 61 öre per kg. Någon egentlig motivering till denna sänkning har icke lämnats. Visserligen har linfiberpriserna höjts, sedan Sovjetunionen på grund av 1959 års misslyckade skörd upphört att dumpa linfiber i Västeuropa, men ifrågavarande höjning motsvarar dock endast omkring en tredjedel av de senaste tre årens prissänkning på dylik fiber. Den förbättring av föreningens ekonomi, som skulle kunna bli möjlig, om nyssnämnda prishöjning på linfiber blir bestående under någon längre tid, är i högsta grad nödvändig om det skall bli möjligt återupptaga betalning av amortering och ränta på erhållna lån från hemslöjdsålfonderna efter utgången av nu gällande respittid härför. En stärkning av föreningens ekonomiska ställning är också nödvändig för att möta framtida konjunktursvängningar.

Jordbruksnämnden har i sin framställning anført, att hittills utgående stöd — 79 öre per kg för en kvantitet av 1 325 ton jämte visst stöd till skörden av linfrö — utgör 31,5 procent av medelförsäljningspriset, medan gränsskyddet exklusive kompensationsavgifter och dylikt för andra

vegetabilier per den 1 september 1959 beräknats till 42,6 procent. Detta betyder, att om spånadslinodlingen tvingas upphöra kommer det att erfordras ett betydligt högre stöd åt de jordbruksprodukter som i så fall skulle ersätta spånadslinet. Detta högre jordbruksslöd kan beräknas till nära 500 000 kronor per år. Om hektarskördarna antagas ha ett bruttovärde av 1 500 kronor uppgår gränsskyddet för andra vegetabilier till kr. 639:— och pristillägget för spånadslin för närvarande till kr. 475: 50. Stödet till vegetabilieproduktionen är alltså kr. 163: 50 per hektar högre än stödet till spånadslinodlingen. Om en normal spånadslinodling på 2 800 hektar ersättes av annan vegetabilieproduktion, uppkommer alltså en merkostnad av sammanlagt 457 800 kronor per år för stödet åt den senare.

Beredningen av spånadslinhalmen sker som bekant vid Hallands läns linodlareförenings linberedningsverk i Laholm. Vid denna fabrik sysselsättes ca 275 arbetare och tjänstemän. Spånadslinodlingen har således också en stor betydelse ur sysselsättningsynpunkt. I södra Halland saknas så gott som helt större sysselsättningsobjekt. Linberedningsverket är nämligen den ur sysselsättningsynpunkt största industrien söder om Halmstad. Om denna industri skulle nödgas nedlägga verksamheten synes möjligheterna att erhålla en annan industri med liknande sysselsättningsgrad till samma plats vara mycket begränsade. Ett avskräckande exempel i detta avseende är Svenska Textilverken i den närbelägna orten Genevad. Sistnämnda industri nedlades för drygt tre år sedan, och först för kort tid sedan har det varit möjligt att med stora oppoffringar för bland annat kommunen få till stånd en ny industri i Textilverkens lokaler och därmed sysselsättning för en del av den för tre år sedan friställda arbetskraften.

Slutligen vill vi nämna något om spånadslinets betydelse ur *beredskapssynpunkt*. Inom vissa tongivande kretsar vill man helt bortse från denna omständighet. Man vill där göra gällande, att ett eventuellt nytt världskrig kommer att ha ett helt annat förlopp än de närmast föregående två världskrigen, enär förstörelseredskapen nu utvecklats så att ett krig måste bli ganska kortvarigt och förstörelsen total. Dylika resonemang har emellertid förts omedelbart före och under första tiden efter utbrottet av både första och andra världskriget. Även om förstörelsevapnen utvecklats i mycket hög grad mellan varje krig, så har också nya möjligheter till skydd mot vapnens verkan tillkommit. Kriget har därför utvecklats till fleråriga företag, och följderna ur varuknapphetssynpunkt har blivit ännu mera långvariga. Ej heller är det säkert, att de mest förstörelsebringande krigsmedlen verkligen kommer till användning. Det är därför icke otroligt, att ett eventuellt tredje världskrig kan komma att utveckla sig på i huvudsak likartat sätt. I en dylik avspärrningssituation har linodlingen en mycket stor betydelse ur försörj-

ningssynpunkt på textilråvaruområdet. Linfibern är nämligen den enda textilråvara som kan framställas inom landet i så stor omfattning, att linneindustrien kan framställa landets behov av linnevaror till militära ändamål och även täcka de nödvändigaste civila behoven av dylika varor såsom skotråd, buldan till kläder o. s. v.

Vid behov kan i treskiftsdrift beredas drygt 3 500 ton fiber per år i nuvarande fabrik, och med en mindre komplettering av maskinparken kan produktionen ökas ännu mer. En fördel med denna industri är, att det avsevärda bränslebehovet under en avspärrning med knapphet på brännolja kan tillgodoses med vedämnet i linstrået — skävorna — som erhålles samtidigt med fiberproduktionen. Beträffande linfiberns betydelse som råvara vid framställning av olika textilprodukter av vikt vid avspärrning och under krigsförhållanden vill vi hänvisa till en promemoria av direktör Gunnar Gibson i Sveriges textiltförbund. Direktör Gibson framhåller där följande:

Med anledning av att olika meningar stundom göra sig gällande rörande linets betydelse ur försörjnings- och beredskapssynpunkt vilja vi härmed icke underlåta att anföra följande synpunkter.

Linfibern besitter vissa egenskaper som gör den särskilt lämpad och i vissa fall outhärlig vid framställningen av en mängd för vårt folkhushåll viktiga artiklar. Bl. a. är linet den textiltfiber som besitter den största draghållfastheten. Därjämte har den särskilt stor motståndskraft mot solljusets nedbrytning samt mot röta. Slutligen är linet en prisbillig fiber. Dessa egenskaper, jämte flera andra, göra att linet är överlägset andra råvaror för tillverkning exempelvis av presenningsduk, brandslang, tältduk, skotråd m. m.

Vad dessa olika varor beträffar, må framhållas:

Presenningsduk

Just på grund av sin förmåga att motstå inverkan av väder och vind samt sin styrka har linet visat sig långt överlägset exempelvis bomullen för denna artikel. Man räknar sålunda med att en linnepresenning normalt varar dubbelt så många användningsdagar som en bomullspresenning. Försök ha gjorts med tillverkning av nylonpresenningar. Nylonet har emellertid icke samma förmåga att utstå solljus som linet. Härtill kommer en merkostnad av ca 10—15 kr. per m för nylonpresenningen.

Behovet av presenningar är mycket stort vid såväl krigsfall som beredskap och importavspärrning och för att kunna täcka detta synes — om någon inhemsk linråvara ej skulle finnas — en miljoninvestering bli nödvändig i form av beredskapslagring av avsevärda kvantiteter lin.

Brandslang

I omfattande brandhärddar vid exempelvis krig är linnebrandslang att anse såsom lämpligaste slangen, när den genom att den är fuktig vid användningen ej så lätt angripes av nedfallande bränder etc. För närvarande tillverkas även brandslang av terylene-garn med eller utan in-

blandning av bomullsgarn. Terylenet är rötbeständigt och har även andra egenskaper som göra sådan slang mycket användbar i normala fall. Emellertid är teryleneslangen ömtåligare mot nedfallande bränder än linnenlangen och därför mindre lämplig i krigsfall.

Ej endast i krigsfall utan även vid beredskap behövas avsevärda kvantiteter brandslang. En beredskapslagring av terylene-garn härför synes innebära stora extrakostnader. Härtill kommer att terylene-garnet ej har samma vida användningsområde som linet, och lagret kan därför ej omsättas så lätt. Risk förefinnes ju också att andra konstfibrer framkomma, vilka äro bättre än terylenet, varigenom lagret av terylene-garn plötsligt skulle komma att förlora sitt värde. Av det ovanstående framgår nödvändigheten att tillgång till lin för den viktiga tillverkningen av brandslang finnes.

Tältduk

Av tältduk föreligga enorma behov såväl i krigsfall som vid beredskap. Försvaret har gjort omfattande försök att få fram den lämpligaste typen av tältduk, och något bättre material än linne finnes bevisligen ej. Att utan tillgång till inhemsk linråvara tillgodose de nödvändiga behoven av tältduk i exempelvis ett importavspärrat läge synes icke vara möjligt.

Skotråd

Något substitut för linnenråd vid tillverkning av lädersulade skodon har ännu inte framkommit trots att omfattande försök gjorts med olika konstfibrer. För vår skotillverkning synes alltså i beredskapsfall linnenråden utgöra en nyckelvara.

Åtskilliga exempel förutom de här ovan nämnda varuslagen skulle kunna ytterligare anföras. De stora förbrukarna av linnevaror, vilka äro i hög grad beroende av att en tillverkning av sådana varor kan upprätthållas vid avspärrning, äro — förutom den allmänna civila marknaden — *försvarets* olika förvaltningar, som ha stort behov av tältduk, buldan, lärft, skotråd, brandslang, presenningsduk, handdukar etc., de *statliga verken*, som behöva exempelvis presenningsduk, postsäcksväv och buldan, samt *sjukhusen*, som i stor utsträckning använda sig av linnevaror av skilda slag.

Det är alltså uppenbart att behovet av linråvara inom landet är stort ej endast i krigs- utan även i avspärrnings- eller beredskapsfall. I sistnämnda fall är det, enligt vad erfarenheten visar, mycket svårt att, även om fullständig importavspärrning icke skulle föreligga, komma över linråvara utomlands med hänsyn till denna råvaras krigsviktiga betydelse. Under dessa omständigheter måste det vara synnerligen angeläget, att den inhemska produktionen av linfiber upprätthålles i nuvarande omfattning. Vid längre tids importavspärrning föreligga i så fall även möjligheter att förhållandevis snabbt utöka linfiberproduktionen. Om emellertid denna produktion tillåtes att förfalla, tager det flera år innan den åter kan byggas upp.

Ytterligare en viktig synpunkt bör i detta sammanhang beaktas. Sovjetunionen har under de senaste två åren målmedvetet dumpat linfiber på den europeiska marknaden i syfte att kväva den västeuropeiska lin-

odlingen. I de traditionellt linproducerande länderna Holland, Belgien och Frankrike har denna odling sålunda sjunkit med hela 40 % jämfört med år 1956. Det vore ur prissynpunkt såväl som ur andra synpunkter mycket farligt, om Sovjet skulle i praktiken skaffa sig monopol på linråvaran, och över huvud taget synes det ytterligt otillfredsställande om Sverige skulle bli helt beroende av Sovjet i och för täckande av behovet av den nödvändiga råvaran lin. Med även en begränsad tillgång på inhemskt lin står vårt land i ett avsevärt starkare förhandlingsläge då det gäller kompletterande lininköp från Sovjet.

Sammanfattningsvis vilja vi framhålla, att för framställning av en mängd varor, som äro viktiga ur försörjnings- och beredskapssynpunkt (krigsfall såväl som beredskap och importavspärrning), linet är en nödvändig råvara. För att kunna planenligt tillfredsställa beredskapsbehoven av dessa varor samt för att jämväl undvika risken av beroendeställning av sovjetiskt lin i framtiden synes det oss vara av största betydelse att en inhemsk linodling av nuvarande omfattning bibehålles.

Enligt vad ovan anförts synes spånadslinodlingen vara av så stor betydelse, att denna icke bör äventyras genom den i propositionen föreslagna minskningen av stödet från nuvarande 79 öre per kg till 61 öre per kg fiber. En så betydande sänkning av det under de senaste åren utgående stödet till spånadslinodlingen torde linodlarföreningen enligt den av jordbruksnämnden företagna undersökningen f. n. icke ha möjlighet att bära.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att pristillägg för linfiber under budgetåret 1960/61 skall utgå med oförändrat 79 öre per kg för en stödberättigad kvantitet av 1 325 ton, samt

att medelsbehovet till stödjande av odlingen och beredningen av lin och hampa under sagda budgetår skall beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 1 750 000 kronor.

Stockholm den 22 mars 1960

Nils G. Hansson
i Skegrie

Wald. Svensson

Rolf Eliasson